

TÄHEKE

NR. 7

ISSN 0134-2266

1983

Kui päike hakkab kardinat vahelt tупpa piiluma, teeb Marko silmad lahti. Koer Tipu istub juba voodi kõrval ja liputab rõõmsalt saba. Kiiresti paneb Marko riidesse ning koos jooksevad nad õue. Lauda juurest kostab kolinat. Seal toimetavad vanaema ja vanaisa. Lüpsimasin pupsub — vanaema lüpsab Tullit. Vanaisa aga sätib piimanõusid käru peale.

«Tere hommikust!» hüüab Marko.

«Tere-tere,» vastab vanaema. «Abiline ka üleval.» Kõigepealt läheb Marko vasikaid silitama. Neile meeldib, kui sarvemükse sügatakse. Siis annab ta vasikatele ämbrist juua. Vissid pukuvad peaga, nügivad teineteist ja lõpuks tõmbavad kareda keelega üle poisi pihu. See on nende tänu. Nüüd on vanaemal viimane lehm lüpsitud ja piim jahutatud. Marko ja vanaisa lükkavad piimakäru tee äärde piimaautot ootama.

«Täna tuleb hea heinailm,» arvab vanaisa.

«Siis ma saan traktoriga sõita,» rõõmustab Marko. «Isa lubab mul rooli taha istuda.»

Kui Trulla, Tähik, Täpi ja Tulli koos kahe vasikaga on karjamaale viidud, joovad Marko, vanaema ja vanaisa

Marko elab maal

köögis võileibade kõrvale piima.

«Maailma parim jook,» kiidab Marko.

Vanaema peseb saunaköögis suured piimanõud puhtaks. Vanaisa ja Marko laotavad laudapõrandale turvast. Et lehmadel oleksid puhtad asemed. Sõimedesse panevad nad pisut toidupoolist. Nüüd jääb vaba aega. Kui gi Markol on palju sõpru,

Marko koos vanaisaga.

Pildistanud TIIT KOHA

meeldib talle ka ükski olla. Siis ta loeb või joonistab traktoreid ja autosid. Ta oskab joonistada kõiki neid masinaid, mis maal töötavad. Ta nuputab isegi mõne uue mudeli. Marko arvab, et ta jääb maale elama ja temast saab nende masinate juht. Siin tuleb ju kõike tunda ja osata. Kevadel künda ja külvata, suvel heina niita ja vedada, sügisel vilja koristada, talvel remonditöid teha. Maal on palju tööd, kuid Markole see just meeldibki.

Heinamaale tulevad ka ema ja isa. Koos tehakse traktori järelkärule suur koorem. Marko on isal traktori juures abiks. Nad sõidutavad koormad küüni ette. Marko saab rooli keerata ja koertele tuututada. Öhtuks on poiss päris väsinud. Aga ta viitsib veel koertega joosta ja laudas kassile piima kallata. Ja muidugi ei unusta ta vasikaid silitada.

Öhtusöögil istub kogu pere köögis ja peab homseid plaane. Kõik kiidavad Marko usinust. Marko ise aga arvab, et homme peaks rohkem jõudma. Ta tahab veel ujumas käia ja jalgrattaga paar pikka tiiru teha.

Sügisel läheb Marko Kütt Haimre 8-kl. Kooli III klassi.

AGNES JÜRGENS

Kaotaja

Kaotan asju iga päev,
varsti olen särgiväel.
Varsti olen särgiväel,
iga päev, iga päev.

SANDRA KANGUR,
Pärnu 4. Keskkooli
11b klassi õpilane

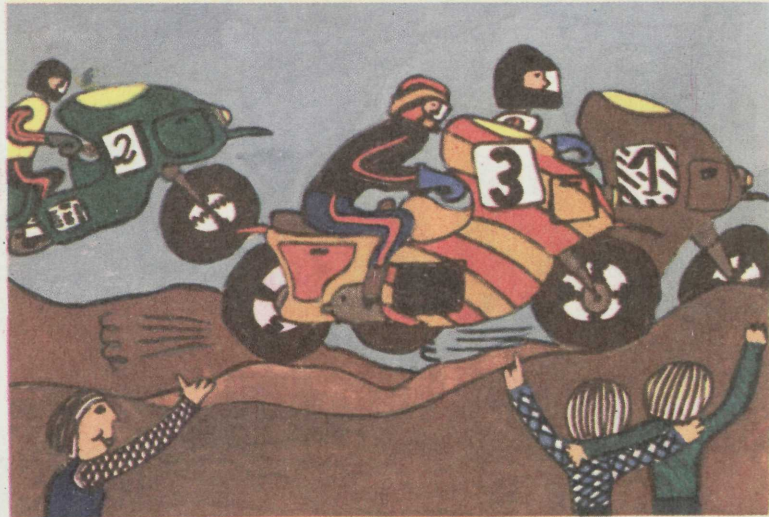
«Motokrossi vaatamas» — joonistanud
STEVE LEHTLA Orissaare Eriinternaatkoolist

«Ilves» — joonistanud INDREK RONDO
Pärnu 2. Keskkoolist

Konnade mured

Konnadel on suured mured:
kõikjal ringi käivad kured.
Kured on ju nõnda pahad,
konnad neid nähagi ei taha.
Ja kui kurg sööb konna ära,
teevad teised konnad kära:
«Mine ära, paha kurg,
ega soo pole turg,
kus on konnad müüa,
et sa võid nad ära süüa.»

KRISTI MALMBERG,
Viru-Jaaguپی 8-kl. Kooli
11b klassi õpilane

Sõbrad

Sada koera ja sada kassi läksid peole. Ja olid väga lõbusad ja olid ka vallatud. Siis aga juhtus kole, kole lugu. Nad läksid tülli.
Koerad ütlesid: meie oleme kõigist tugevamad.
Kassid aga ütlesid: meie oleme kavalamad, nii et me saame teist jagu. Koerad vihastusid, kassid kivistusid. Ja ongi lugu läbi.

JANEK ANNIKOV,
Paide 1. Keskkooli
0-klassi õpilane

Agnes ja haldjas

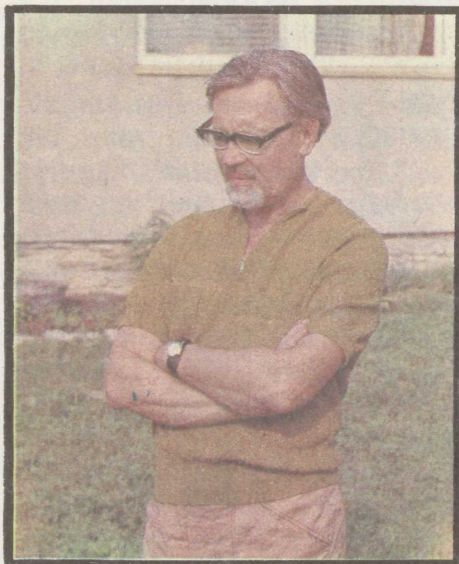
Elas kord ühel kaugel maal kuningas. Tal oli kaks tütar. Vanema nimi oli Susanna ja noorema nimi Agnes. Susanna oli väga laisk ega viitsinud midagi teha. Aga Agnes oli tragi. Ükskord ütles kuningas tütardele, et nad võivad tädile külla sõita. Susanna ei viitsinud minna, kuid Agnes oli nõus. Ta pani ilusa kleidi selga ja istus tõlda. Sõit kestis kaks päeva. Tädi võttis ta trepil vastu.

Agnes läks maasikale, sest mets oli samas põllu taga. Ta korjas marju pimedani. Agnes hakkas koju tagasi minema, kuid ei leidnud teed. Ta istus kivile ja hakkas nutma. Korruga kuulis ta, et keegi on tema kõrval ja küsib: «Agnes, miks sa nutad?» Agnes tõstis pea ja nägi, et tema kõrval seisab haldjas. «Kas sa tead, kus mu kodutee asub?» küsis Agnes. «Jah, tean. Aga praegu ei saa ma sind koju viia, sest metsas on kuri nõid. Ma viin su parem haldjate riiki. Sinna ei oska nõid tulla.»

Nad läksid suurest trepist alla, kuni jõudsid väikese ukseni. Haldjas avas ukse ja nad astusid sisse. Seal veetis Agnes kogu öö. Hommikul nägi ta oma voodi kõrval imeilusat kleiti ja sõrmust, mis haldjas oli talle kinkinud. Kui haldjas kambrisse tuli, ütles ta: «Nüüd söö kõht täis. See sõrmus juhatab sind tädi juurde.»

Kui Agnes ükskord tädi juurest tõllaga koju tagasi sõitis, rääkis ta juhtunust. Susanna oli tema peale väga kade.

MARI KOGER,
Tallinna 2. Keskkooli
11b klassi õpilane

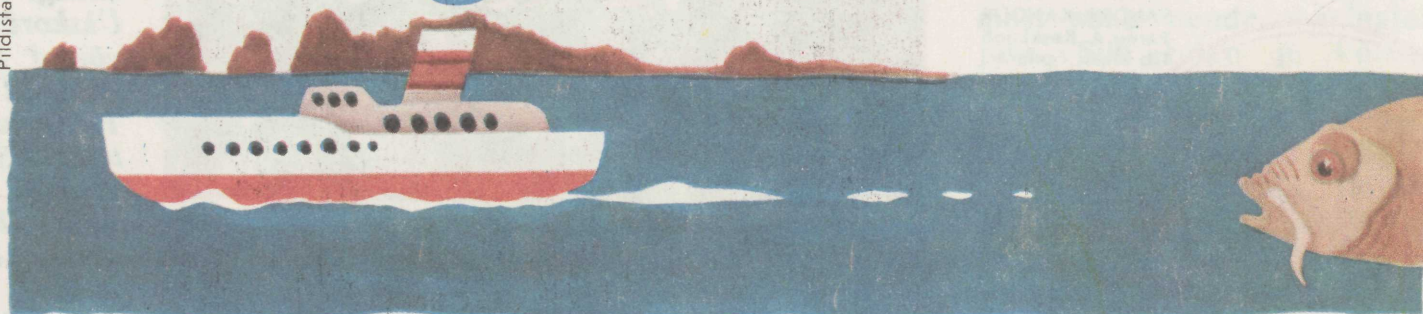

Pildistanud ILMAR JÜRIMÄE

Väike laine

VENDA SÕELSEPP

randaigatsev

Sest on nüüd täpselt kakskümmend aastat tagasi, kui ilmus Venda Sõelsepa esimene lasteraamat «Igal pool on vaba sõit». Varsti järgnesid uued lasteraamatud: «Kutt Kiisupoeg», «Rõõmus supp», «Juhani raket» ja mitmed teised. Tänapäevaks ületab kirjaniku lasteraamatute hulk juba kümne piiri.

Venda Sõelsepa luuletused räägivad soojalt ja südamlikult üsna igapäevastest asjadest. Sellest, mis peenral kasvab, mida metsas, põllul ja niidul tehakse. Kõige jaoks, mis meid ümbritseb, on kirjanikul varuks mõistev sõna. Kas mäletate, kuidas ta kirjutas karusmarjast:

Oi sina tige tikrimari,
oi sina kaval karusmari!
Vaatad minu otsa tõsiselt,
meelitad punnispõsiselt.

Nüüd, kus juulikuu käes, on seda salmi õige aeg meenutada. Lisaks muule veel seepärast, et just tänavusel juulikuul tähistab Venda Sõelsepp oma kuuekümnendat sünnipäeva.

Palju õnne!

Ookeani pinda lõhestas suur laev, kohisev lainevall järel. Mõnda aega sulises laeva kannul väike laine. Ta küsis arglikult:

«Vabandage, kuhu te nii väga ruttate!»

«Randa, randa!» huilatas laev ja rühkis tähtsalt edasi. Väike laine ei suutnud temaga sammu pidada. Ta jäi maha. Seal silmas ta vana mõtlikku säinast, kes ühtlase kiirusega püüdlilikult samas suunas ujus.

«Vabandage, kuhu teie nii väga kiirustate!»

«Randa ujun, randa...»

Lõi sabaga plaksu ja jätkas tõsiselt oma teed.

Siis laskus lainele puhkama valge kajakas.

«Vabandage,» pöördus tema poole väike laine, «kas teie ka olete teel randa!»

Kajakas ulpis koos lainega üles-alla:

«Muidugi! Kuhu mujale. Tiivad on mul tugevad, nemad muu sinna kannavad. Aga seal... Oo! Kas sa ei ole kunagi rannas olnud!»

«Ei,» vastas väike laine nukralt.

«Seal seisavad vanad rahulikud rändrahnud, just nagu sõdurid rivis. Mõnus on nendel istuda, kui päike loojub ja kividest õhkub päeva soojust... Oi, tore on rannas...»

Kajakas oli puhanud, ta tõusis jälle õhku ja kadus silmist. Ja väike laine hakkas randa igatsema. Ikka rohkem ja rohkem, nii et raske oli seda igatsust taluda. Ta jutustas oma hingevaevast vanale võimsale üheksandale lainele, küsis nõu, mida teha. Aga see kohises vastuseks:

«Oh, laps, unusta see kõik! Kunagi ammu ründasin ka mina neid iidseid rahne kogu oma nooruse rammuga.

Aga võit jäi neile... Pealegi on nood rannad kauged ning enne kui sinna jõuad, väsid sa ja rauged. Ja kui sa peaksidki päralt jõudma, siis viskud sa seal asjatult vastu neid hiiglasi.»

Kuid väike rahutu laine läks ikka mööda mereselga, veeres ööl ja päeval, meeles aina kaugel liivarand. Kuni ühe koidu ajal kerkis ta ette äkki maa ning ta oligi kollases kaldas.

Milline rõõm!

Suured hallid ja pruunid rahnud magasid alles koiduund. Kuid päike oli juba kerkinud üle silmapiiri, ja ta sosistas väikesele lainele:

«Julgemini, julgemini, väikseke! Ära pelga!»

Siis võttis väike laine julguse kokku ning veeres suure rahn juurde, nii külje alla, et rahn lihtsalt pidi ärkama.

«Ho-hoo,» naeris hall rahn kõminalt, «etskae, millised võimsad jõud on mu külje alla lahti lastud!»

Kuid väike laine sulises:

«Oh ei, ma ei ole mingi jõud. Ma tahtsin ainult randa näha ja kui sul selle vastu midagi ei ole, siis ka sinuga sõbraks saada...»

Nüüd vaatas võimas rahn imestunult ülalt alla, vaikus veidi aega ja kõmistas siis:

«No kui just nõnda, eks püüame siis veeta koos selle kauni suve.»

Ning igal hommikul, ükskõik kui vara päike ka ei tõusnud, ning õhtul, ükskõik kui hilja ta magama ei heitnud, nägi ta ikka ühte ja sama: kuidas hall hiiglarahn, kortsus ja praguline, vana ja karm, hullas ja mängis väikese värskelainega.

Tutkad

PEEP ILMET

KEYADEL KAKLEMA RUTTAVAD TUTKAD
MÄTLIKUL LUHAL NEID NAAKLEB JA PUTKAB
KOHEYAKRAELISED INNUKAD ISAD
PÄEVADE KAUPA ON KAKLEMA VISAD
MITTE EI TIHKA NAD NIISAMA JÄTTA
KUI AGA LEIAVAD KUIVEMA MÄTTA
EMAO SEAL KÕRVAL EI NUTA EI RUTTA
NUPUKALT NOKSAVAD NOKAGA MUTTA.

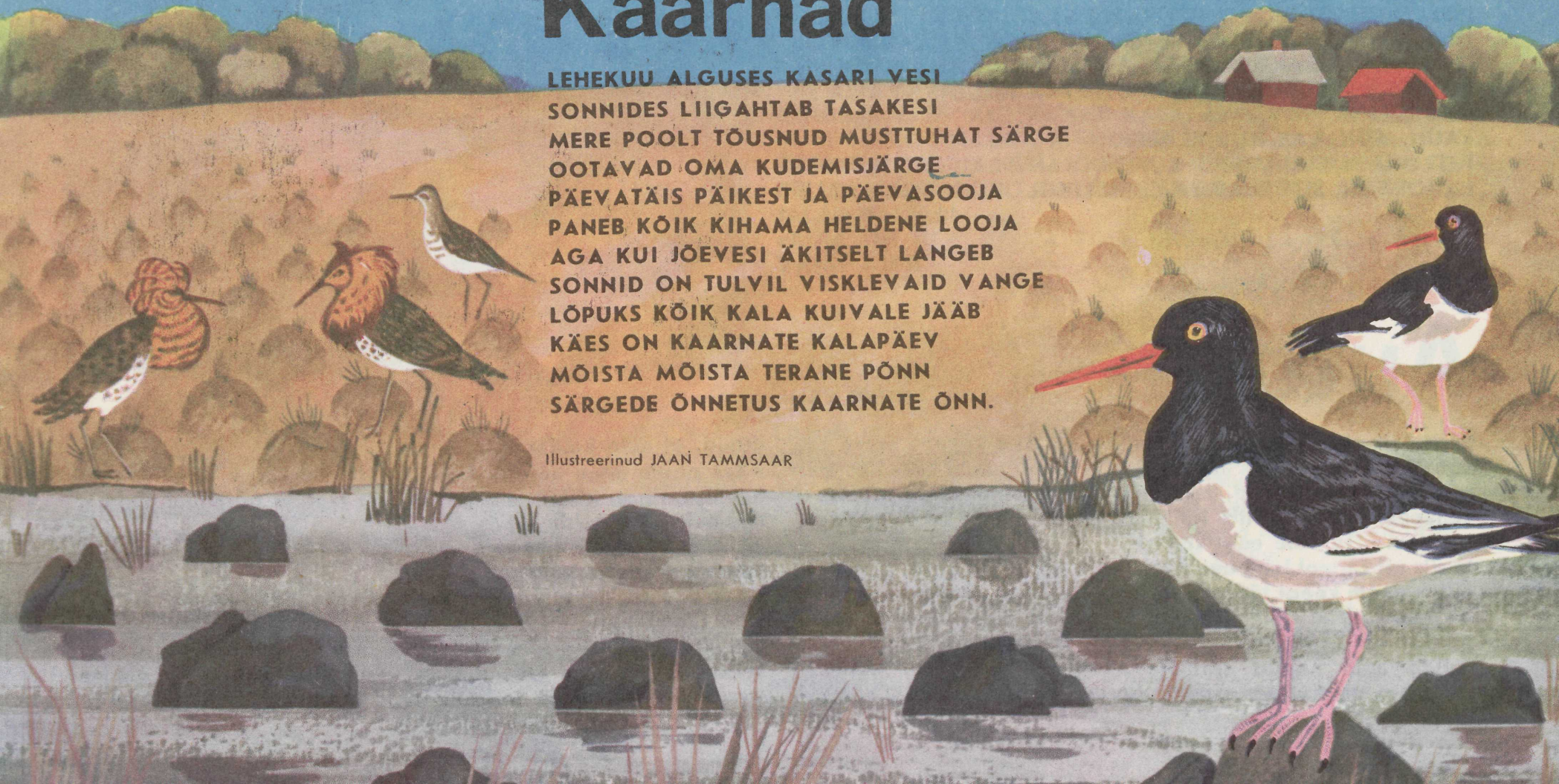
Meriski

NII MAITSI KUI KA MERITSI
KÄIB MERE ÄÄRES MERISKI
TA TOIT ON MITMEKESINE
JA ÜSNA MEREVESINE
KONTVÕORAGA EI HARJU TA
VAID KUKUB KOHE KARJUMA
ET TA ON UUDISHIMULIK
TAL NOKK ON PUNANE NING PIKK.

Kaarnad

LEHEKUU ALGUSES KASARI YESI
SONNIDES LIIGAHTAB TASAKESI
MERE POOLT TÕUSNUD MUSTTUHAT SÄRGE
OOTAVAD OMA KUDEMISJÄRGE
PÄEVATÄIS PÄIKEST JA PÄEVASOOJA
PANEB KÕIK KIHAMA HELDENE LOOJA
AGA KUI JÕEVESI ÄKITSILT LANGEB
SONNID ON TULVIL VISKLEVAID VANGE
LÕPUKS KÕIK KALA KUIVALE JÄÄB
KÄES ON KAARNATE KALAPÄEV
MÕISTA MÕISTA TERANE PÖNN
SÄRGEDE ÕNNETUS KAARNATE ÕNN.

Illustreerinud JAAN TAMMSAAR

Hiir põgeneb kure eest

ENO RAUD

ÜKSKORD AJAS SOOKURG MÕÖDA PÖLDU HIIRT TAGA. TA TÖTTAS PIKA SAMMUGA EDASI JA PÜÜDIS KOGU AEG NOKAGA HIIRELE PIHTA ANDA. HIIR AGA PÕIKAS OSAVALT KURE NOKA EEST KÕRVALE JA JOOKSIS KIIRESTI KOLLASE MAJA POOLE, MIS SEISIS PÖLLU SERVAL. VIIMAKS JÕUDIS HIIR KOLLASE MAJA JUURDE. TA LIPPAS ÕUEVÄRAVAST SISSE JA NÄGI KASSI MURUL LESIMAS. «KUHU MA KÜLL VÕIKSIN KURE EEST PÕGENEDA!» KÜSIS HIIR KASSILT. «EKS PÕGENE MULLE KÕHTU,» ÜTLES KASS. «SEE ON KÕIGE KINDLAM HIIREKELDER. MINU KÕHUST POLE VEEL ÜHTEGI HIIRT KÄTTE SAADUD.» HIIR EI VÕTNUD AGA SIISKI KASSI NÕU KUULDA, VAID JOOKSIS HOOPIS KOERAKUUTI. SEAL OLI TA KAITSTUD NII KURE KUI KA KASSI EEST. KOER PISTIS PEA KUUDIST VÄLJA JA HAUKUS:

«AUH, AUH, LAS HIIR ELAB!»

HIIR JÄIGI ELLU NING KUI TA VAHEPEAL LÖKSU POLE LANGENUD, SIIS ELAB TA ÕNNELIKULT KUNI SIJAMAALE.

Auto

HEINO VÄLI

Ennemalt oli Tolli peres üksainus auto. See sigines perre siis, kui Tarmo siples alles mähkmetes ja tal oli ainult kaks hammast suus. Nood esimesed, mida niisuguseiks imeasjuks peeti, et vanaema Ilmi ise sõitis Tallinnast päralt kahte kiksi imetlema. Vanaema Guidole auto kinkiski.

Ja siis oli Tarmol juba neli hammast suus, ja siis kuus, ja praegu ei tea enam keegi täpselt, kui mitu hammast Tarmol suus üldse on. Muidugi ei siple Tarmo nüüd voodis enam ammugi, ainult päeval on tema jaoks kaks korda magamise tund.

Guido auto hakkas Tarmole hirmsasti meeldima. Mõistagi meeldis auto Guidole samuti, aga see Guidole üldsegi ei meel-

dinud, et auto ka Tarmole meeldis.

«Ära puutu minu autot!» kisas Guido ühtejärke ja käis, auto kaenlas, ringi. Kuigi auto peaks ikka mööda põrandat sõitma, mis auto see muidu on.

«Kuidas sa võid nii kade poiss olla!» sõitles ema. «Väikevend tahab ka autoga sõita.»

«Aga see on minu auto!» kinnitas Guido ega lasknud Tarmot auto lähedalegi.

Siis ühel päeval käis isa jälle linnas. Kui ta sealt tuli, oli ta suur seljakott igasugust kraami otse suuni täis. Selle kõik oli isa linnast ostnud, emale, ja Tarmole, ja Guidole ja endale ja kogu

perele. Kõige lõpuks võttis isa kotist auto.
«Kus see Tarmo-poiss siis on?» küsis ta.
«Magab ju, eks sa tea,» kostis ema vastu. Aga auto kohta päris:
«Ja kellele see siis on?»
«Eks see ole juba arvata, kellele!» muigas isa.
Guido käsi kahmas sedamaid auto järele.
«Ära puutu!» keelas isa.
Guido vaatas siis autot eemalt. See oli täpisealt samasugune auto nagu Guido omagi. Punane. Ainult et sel olid mõlemad esilaternad alles. Ja parempoolne poritiib terve. Ning vasakul küljel polnud seda pikka-pikka kriimu.

Kas ükski on hea olla?

EVI PROOSA

«KÜLL OLEKS TORE ÜSIKUL SAAREL OLLA!» ÜTLES VÄIKE JUKU. «MIS SA SEAL TEEKSID!» PÄRISID TEISED LAPSED. JUKU ARVAS, ET TA HAKKAKS KUNINGAKS. «KES SEAL SULLE SÜÜA TEEB! KES SULLE RIIDEID ÖMBLEB! JA KUS SA SELLEL SAAREL MAGAD!» OLID LAPSED ÜKS-TEISE VÕIDU UUDISHIMULIKUD. JUKU PRAEKS MUNE, AGA ÜSIKUL SAAREL POLE PANNI, PIIITI KA POLE JA EGA VIST MÜNEGI NII KERGESTI LEIA. JA TULD KA POLE! ÜSIKUL SAAREL POLE EMMET, KES SUKAKANDA NÕELUKS; POLE VANAEMMET, KES KUUE ETTE UUE NÕÖBI AJAKS, KUI VANA KADUNUD. POLE ISSIT, KES KÕIKI ASJU TEAB; EGA VANAISSIT, KES KÕIKI ASJU OSKAB. POLE RÄTSEPAT, KES TEEKS UUED RÕIVAD, KUI VANAD LÄBI KULUVAD. POLE KINGSEPPA, KES UUED KINGAD TEEKS, KUI VANAD KATKI LÄHEVAD. EI OLE KA TEISI LAPSI, KELLEGA MÄNGIDA. ÜSIKUL SAAREL ON AINULT NIISUGUNE KUNINGAS, KELLEL KÕHT TÜHI, NARMENDAVAD RIIDEID SELJAS JA JALAD PALJAD! «KÜLL ON HEA, ET MA POLE ÜSIKUL SAAREL!» ÜTLES VÄIKE JUKU.

Lihtsalt imeilus auto. Uhiuus, sellepärast. Guido niheles auto ümber tükk aega. Aga siis kadus kuhugi ära. Seda ära kadumist ei pandud õieti tähele, sest isa jutustas emale linnauudiseid, ema omakorda isale koduasju. Ühtäkki läks magamistoa uks lahti ja Guido marssis sealt otse-joones laua poole. Kahmas auto laualt pihku. «Ära puutu, poiss!» käratas isa. «Aga Tarmol on juba auto!» kuulutas Guido ja surus aga auto kaenlasse. Ja tõepoolest — nüüd juba tatsas ka Tarmo uksele, üleni õnnelik ning rahulolev, mõlemad peod Guido vana autot vastu rinda pigistamas.

(Algus «Tähekeses» nr. 1 — 1983)

MUKERJAAN JA MUUTSIJA JAAN RANNAP

Vennad Vähid olid sündinud ja kasvanud suure raba keskel soosaarel. Pikal kiilukujulisel vallseljakul oli ainult kaks talu, seetõttu nägi soosaarahvas külainimesi harva. Pisikeste poiste metsadetagust maailma täitsid linnud ja loomad, ja lisaks nendele veel olevused, kelle kõigi kohta käis lühike valvsakstegev sõna — tont.

Tonte oli täis mets ja maa. Tarvitses jõnglastel lävepakust pisut kaugemale vudida, kui vanamemm hoiatas: «Kolumats tuleb!» Koll Kolumats luusis toa taga pöösastikus, kuurides ja rehe all. Tuppa ta ei tulnud. Toas ahju peal elas teine tont, viruskikas. Viruskikas oli Kolumatsist leebema loomuga — tema lapsi ära ei viinud. Viruskikas sai kurjaks ainult siis, kui lapsed toas liialt mürasid. Siis hakkas ta ahju peal krigisema. Vanamembele olid tondid hästi tuttavad. Sügisõhtutel ahjusuu ees istudes jutustas memm neist ka lasteperele. Käepjalg, kuri neljajalgne tont, luusis peamiselt videviku ajal ringi. Puugid, tõnnid, pisuhännad ja kõik muud krafid kandsid oma peremeestele vara kokku enamasti enne kukelaulu. Külmking aga oli nii päeval kui ööl hakkamas. Külmking huilgas metsas, eksitades inimesi teerajalt.

Karaski küpsetamisel poetas vanamemm alati raasuke tainast tarepalgi

prakku — seal oli hea koduhaldja muckerjaani elupaik. Aga kaevul piima kurnates valas sortsukese kivide vahele, et ka maa-alustel poleks põhjust pahandada.

Tontide arvukas hulgas olid eriti kurja kuulsusega moorglid, muutsijad ja tallajad, või teise sõnaga öeldud — luupainajad. Luupainajat ei saanud andidega üles osta. Keda luupainaja öösiti külastamas käis, see ärkas hommikul halli näo ja higivees otsaesisega. Juhtus sedagi, et ei ärganud enam üldse. Luupainaja võis kurnata talu lehmad ja räsida lambad. Luupainajat kartsid soosaare lapsed kõige enam.

Osa sellest hirmust olid vennad Vähid lapsepõlvest kaasa toonud. Teised soosaare lapsed olid koolitarkust kogudes hakanud vanamemme tondilugude üle järele mõtlema. Järele mõeldes olid nad aru saanud, et iga-sugused vaimud ja kodukäijad on puha pettekujutus. Aga vanem vend Vähk ja noorem vend Vähk olid kogu elu koolitarkusest kõrvale hoidnud. Nende meeltes ja mõttes oli luupainajal veel kindel koht.

«Kas sa suurt varvast liigutasid!» küsis noorem vend Vähk. Vanem vend noogutas. Kindluse mõttes oli ta mõlema jala suurvarvast liigutanud. Vanamemme juttudest oli teada, et seda kartis luupainaja nagu hommikut kukelaulu. Aga Laugul ju varbaid polnud. Varvaste asemel oli Laugul kabi, kabja küljes poolringikujuline kabjaraud. Et luupainaja kabja liigutamisest kokkuma lööks, ei olnud vennad Vähid iial kuulnud.

«Jaan!» ohkas vanem vend Vähk.

«Jüri!» ohkas noorem vend Vähk.

Illustreerinud EDGAR VALTER

Tulevik oli tume. Kui palju siis hilissügisel on seda valget aega, mis luupainaja eemale peletab. Praegu käis paharett hobust kiusamas, aga kes ütleb, et ta peatselt ei hakka uue ohvri järele ringi vaatama. Mis kõige kurvem: neil polnud oma muret kellegagi jagada. Nad teadsid ja tundsid inimeste põikpäisust. Luupainaja laudaskäimisi, milles nüüd ju polnud enam mingit kahtlust, jäädakse alles siis uskuma, kui vennad Vähid öisele külalisele lehmaloa kaela paneks ja tema kolhoosirahva ette tariks.

LAUDAELU

Detsembrikuu oli käes. Ruuta emale, tädi Annile ja tädi Sennile oli see rahulik aeg. Suvi oli olnud hea ja sügis soodne. Ruuta emal, tädi Sennil ja tädi Annil polnud tarvis sööta kokku hoida nagu mõnel varasemal talvel oli ette tulnud. Lehmad mugisid aplalt silo ja ahmisid lõhnavat pikakõrrelist põlluheina. Lüpsi ajal said nad veel lisaks kühvlitäie jämedat jahu, millesse oli segatud soola ja muid loomadele tarvilikke aineid. Kõige selle tõttu andis kogu kari palju piima, nii et loomaarst ja karjabrigadir, kes iga nädal laudas kontrollkäigu tegid, võisid lehmadega täiesti rahule jääda.

Ka toonekurega võis nüüd rahule jääda. Ta söögiisu oli tagasi tulnud. Kui Ruuta ema lauta ilmus, fervitas toonekurg teda reipa nokaplagistamisega. Ja neelas kähku alla maiuspala, mis talle toodi. Tegelikult oli toonekure toitmise küll rohkem koolilaste hooleks. Loomadeveristamise aeg oli käes.

Enamikes peredes leidis sigu ja lambaid, keda ei kavatsatud ületalve pidada. Mõnikord tassiti lauda juurde nii palju kuretoitu, et külakoeradki said suu seks, rääkimata kass Kallest, kes alati esimesena jaole jõudis.

Ja veel oli midagi, millega nii kontrollijad kui ka lüpsjad ise rahule jäid. Hiired olid laudast ära kadunud. Varem vilksas neid ikka sõimede all ja söödakünades. Nüüd möödus päevi, ilma et ühtegi oleks nähtud. Kass Kallele tõi see rohkelt lugupidamist, mida Kalle mõistis täiel määral hinnata. Ta ei läinud enam veetopsiku ligigi. Saba püsti ja vuntsid õieli, sammus kass Kalle lüpsjate kannul.

Ainult vanalauda raudvara, hall ruun Lauk, mõjus üldise heaolu faustal musta plekina. Kui loomaarst hobuse juurde jõudis, tõmbus tema muidu sile laup alati kortsu. Lauk oli järsku kõhnaks jäänud ning närviliseks muutunud. Justkui midagi peljates tammus ta rahutult jalalt jalale. Ja kui loomaarst kuuldetoru hobuse rinnale lähendas, et kopse ja südant kuulata, võpatas Lauk, nagu oleks teda lüüa tahetud.

«Miski äda om tal man,» ütles Habe, kes seda pealt nägi. «Kulle, tohtre, ödagul tad nigu pelgäb lahtre tulla. Miä rakendse temäd valali, timä mudku nügäb miule pääd kainle alla, nügäb ja esi prüüskäb illiksi. Tiäd, tohtre, ta jüstku kaibass oma äda, a' minnu es saa aru. Nää, ei mõistä obese kiilt.» Loomaarst noogutas nõusolevalt. Tema ei mõistnud hästi habemega hobusemehe keeltki, saati siis hobuse oma. Aga kuuldetoru polnud talle Laugu kohta midagi jutustanud.

(Järgneb)

KALDAPÄÄSUKE

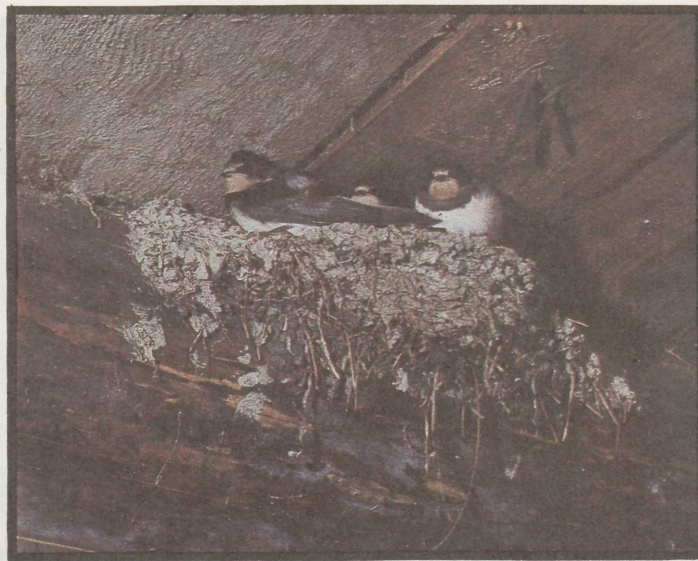
SUIVSUPÄÄSUKE

FRED JÜSSI

PÄÄSUKE

Kuule Kadri, meie Madli, valmis-tasin veimevakka, kududa mõnd kinnast, sukka, korsin villu, kuivatasin, kukkus tulle, sai särr!

Nõnda laulab suitsupääsuke. Päise päeva ajal sõnu pääsukese laulus kuulda ei ole, on ainult vidistamine. Kes tahab kuulda pääsukest sõnul laulmas, see mingi heinalakka magama. Päeval peab ringi jooksuma, ujuma või tööd tegema, et tuleks magus uni. Ja kui hommikul vara pääsukesed lakas laulma hakkavad, ei tohi olla päris ärkvel, vaid parajas poolunes. Ainult siis on võimalik pääsukese laulu sõnu kuulda. Ühel suvel magasin pääsukeste juures heinalakas kaks nädalat. Kuid ainult ühel hommikul kuulsin, kuidas pääsuke laulis: «Vidiparit, vidiparit, liks liksu peale, laks laksu peale, küll nüüd vanakuri sai kuklasse kärts-kärr!» Pääsukese laulu sõnad ei ole igal pool ühesugused, aga kuulnud on neid küll kõikjal. Suitsu-

Pildistanud FRED JÜSSI

pääsuke elas inimese juures juba suitsutare aegadel ja sellepärast ta suitsupääsuke ongi. Meil kutsutakse suitsupääsukest ka laudapääsuke-seks. Suitsupääsuke on eestlaste rahvuslik lind.

Et pääsuke inimese kõrval ja tema silma all nii kaua on elanud, siis on tast arvatud ja usutud küll head, küll halba. Pääsukest on austatud kui osavat ehitusmeistrit ja tast on palju peetud kui usutavast õnnetoojast. Aga teda on ka taga kiusatud kui õnnetuse ettekuulutajat. Vartasti teati pääsukesel imettegevast võimugi olevat. Pääsukeses pidi peidus olema lausa võluvõimega pääsukese kivi. Veel usuti, et pääsukesed poevad talveks muda sisse või lendavad koguni Kuu peale. See oli siis, kui lindude rändest veel midagi ei teatud. On küll tõsi, et mõnikord äkiliste külmade või tormide tulekul, kui putukad ära käivad, võivad pääsukesed langeda

mõneks ajaks otsekui surmaunne. Kui ilm paraneb, siis ärkavad linnud jälle, kuid talveks mufta magama ei ole nad küll kunagi pugunud. Talveks rändavad meie suitsupääsukesed Aafrikasse. Sealt jõuavad nad koju aprillikuu viimastel päevadel või mai alguses. Varsti pärast saabumist hakkavad nad pesa tegema. Müürid laotakse nokas kohaletassitud savist ja heinakörtest, vooderduseks sobivad suled. Tore on vaadata, kui osavasti suitsupääsukesed pesaehituse aegu õuel tuule kätte lennutatud kanasulgi napsavad. Pääsukesed on üldse väga osavad lendajad, suitsupääsuke eriti. Tema võib tunnis läbi lennata kuni 120 kilomeetrit! Toidugi püüavad pääsukesed enamjaolt õhust.

Pesa teeb suitsupääsuke hoonetesse — kas lauta või rehe alla, aga mõnikord lausa tuppagi, kui õhukaen lahti jäetakse ja lindudel

lubatakse suve läbi poegi toita. Suitsupääsukesed võivad suve jooksul üles kasvatada mitu pesakonda poegi. Ta on peaaegu et ainus lind, kes meil suve läbi laulab. Sügisel kogunevad pääsukesed suurtesse parvedesse. Telefonitraadid on täis linde ja õhk vidinat. Ühel päeval kaovad nad koos oma vidinaga. See sünnib septembris.

Peale suitsupääsukese elavad meil veel räästapääsuke, kes pätsib oma savipesa maja seina külge räästa alla, ja kaldapääsuke. Kaldapääsukese kodu on kas jõe kaldas või mõne kruusaaugu järsakusse uuristatud pikas käigus. Must pääsuke ehk piirpääsuke, kes suurte linnamajade ümber lennelda armastab, on küll pääsukese moodi, aga mitte pääsuke, tema on piiritaja. Pääsuke on ikka see, kes laulab: «Tegin püksid, tegin püksid, kaks reit korraga, tõmbasin lõhki kärr!»

Küllap oled kooliõpikus või seiklusraamatute lehekülgedel kohanud selliseid vaprate meremeeste nimesid nagu Vasco da Gama ja Magalhaes. Esimene neist avastas mereteed Euroopast Indiasse, teise juhtimisel aga sõideti esimest korda laevaga ümber maailma. Nende kahe vakra meremehe kodumaa on Portugal. See maa asub Pürenee poolsaarel Hispaania naabruses Atlandi ookeani kaldal. Mereäärne asend lausa kutsus portugallasi merd sõitma, et teada saada, mis asub silmapiiri taga.

Vaprate meremeeste maal

SILVI TEESALU

Portugal on ainult kaks korda suurem Eestimaast. Kuid inimesi elab siin palju rohkem — ligi kümme miljonit. Ilmastik on soojem kui meil. Seetõttu kasvavad siin meie jaoks võõrapärased puud — palmid ja oliivipuud. Mägirajoonides nägime suuri oliivipuustandusi ja lambakarju. Oliive ja oliiviõli müüakse teistele riikidele. Villa ja villaseid kootud ning heegeldatud esemeid on igal pool näha.

Rannikul paiknevad kalurikülad. Kalurite elu on täis ohtusid, sest püügivarustus on väga vilets. Väikesed paadid peavad toime tulema suurte ookeanilainetega. Iga kord see aga ei õnnestu. Võib-olla ka seepärast on kalurinaised alati riidetatud musta: must seelik, põll, kampsun ja pearätt. Linnarahvas käib riides nagu meiega.

Portugallased on lühemat kasvu ja tõmmud. Lõuna-maalastena on nad väga elavaloomulised. Kahel korral saime näha ka nende rahvatantsu. Eesti rahvatantsuga harjunud jalal oleks selline sammude tihedus ja särts raskesti

õpitav ning väsitav.

Tumedapäised, elavad ja särasilmsed lapsed on uudishimulikud nagu kõik lapsed. Nad armastavad joosta ja mängida. Sageli jääb mängu- ja kooliaeg lühikeseks. Raamatud on väga kallid ja tihti võtavad vanemad lapsed enneaegselt koolist ära. Nad peavad otsima tööd, et aidata perekonnal ots otsaga kokku tulla.

Portugal on üks vaesemaid riike Euroopas. «Kauplustes näete kõike,» ütles meie saatja Maria-Alice, «kuid portugallasel pole raha, et seda osta.» Palk kulub põhiliselt korteriüüri ja toidu peale. Paljud ei leia tööd oma kodumaalt ja peavad seda otsima teistest riikidest.

Portugali pealinnas Lissabonis elab üle miljoni inimese. Madalate, peamiselt kahe- ja kolmekorruseliste majade vahel looklevad kitsad tänavad. Uutes rajoonides silmasime ka kõrgehitisi. Viimane pilk lennukiaknast jättis meelde Portugalile nii omased punased majakatused valgeksvõõbatud seinte kohal.

Pildistanud TAVI GREPP

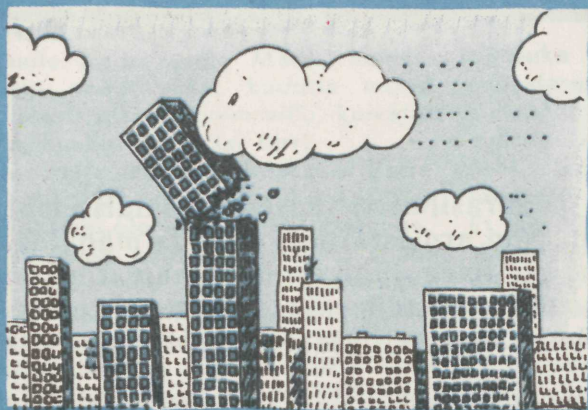

UUDISHIMULIKELE

KUS ASUB MAAILMA KÕRGEIM MAJA!

Ameerika Ühendriikides Chicagos. 1974. aastal sai siin valmis 109-korruseline 442 m kõrgune hoone.

Pilvelõhkujateks kutsutakse maju, kus on rohkem kui kolmkümmend korrust. Maailma esimene pilvelõhkuja ehitati 1908. aastal New Yorgis ja see on 41-korruseline.

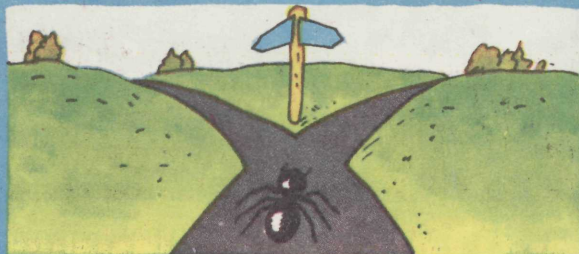

KUI PALJU MARDIKAID ON MAAILMAS!

Mardikalised on liigirikkaim putukate selts, liike on üle kolmesaja tuhande. Eestis elab ligi kolm tuhat erinevat mardikaliiki. Soojal suveööl võid näha rohekalt helenduvat jaanimardikat. Tihti kutsutakse teda jaaniussiks. Emasloom on tiivutu ja tõesti ussikesse sarnane. Isane jaanimardikas on tiibadega, kuid temal helenduvat laternat pole.

KUIDAS ÄMBLIK VÕRKU KOOB!

Ämbliku tagakeha tipus on harilikult kolm paari võrgunäsa. Neid võid näha luubi abil. Võrgunäsa koosneb kahest-kolmest omavahel liikuvalt ühendatud lülist ja on otsast nüri. See nüri ots on kaetud lühikeste torukestega. Iga sellise torukese otsas on ava, mis viib näärmesse, kus valmib võrguniit. Ristämblikul on torukesi ligi tuhat, seega võib ta korruga välja lasta ligi tuhat võrguniiti. Võrgu kudumist alustades surub ämblik võrgunäsad mingi liikumatu eseme vastu. Seejärel pressib ta võrguniidi torukestest välja ja liigub ise edasi. Järk-järgult kehast väljuv kleepjas aine muutub õhus niidiks.

KUIDAS SIPELGAS LEIAB KODUTEE!

Lõhna järgi. Lõhnadel on sipelgate elus tähtis osa. Selle järgi teevad nad vahet «oma» ja «võõra» vahel. Lõhna järgi tunneb sipelgas eksimatult ära kodutee.

KUS ELAS TOM SAWYER!

Ameerika kirjanik Mark Twain veetis lapsepõlve Hannibali väikelinnas Mississippi kaldal. Eessõnas jutustusele Tom Sawyerist kirjutab ta: «Suurem osa selles raamatus kirjapandud seiklustest on tõesti juhtunud, mõned nendest on mu enda elamusel, teised poiste omad, kes olid mu koolivennad. Huck Finn on võetud elust, Tom Sawyer samuti...» Kolmkümmend aastat pärast kirjaniku surma loodi Hannibalis Tom Sawyeri maja. Vastas üle tänava on Becky Thatcheri maja. Igal aastal toimuvad Hannibalis Tom Sawyeri päevad. Valitakse uus Tom ja uus Becky.

KAS IGAL MAAL ON SÕJAVÄGI!

Ei ole. Islandis pole kunagi olnud sõjaväge. Peaaegu 11 sajandit, sest ajast saadik, kui Islandile tulid esmaasukad, teavad saareelanikud ainult kuulu järgi, mis on sõjavägi või sõda.

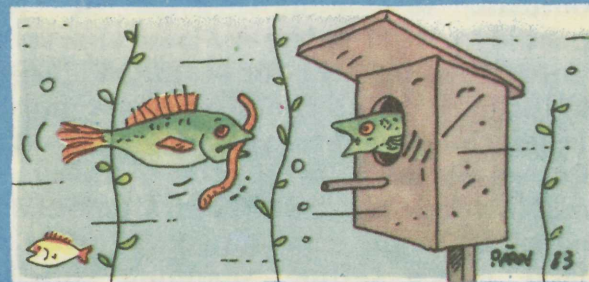
Illustreerinud PRIIT PÄRN

KUST ON TULNUD SÕNA «TANKIMA»!

Inglise keelest. «Tank» /loe: tänk/ tähendab inglise keeles paaki. Tankima tähendab seega paaki täitma. Tanklaev on paaklaev.

MILLINE KALA TEEB PESA!

Ogalik. Ta on julge ja osav kala, kelle elu möödub kakklustes. Kevadifi otsib ogalik jõepõhjas sobiva rohupuhma. Leidnud selle, alustab isaogalik pesa ehitamist. Ta teeb pesa nagu linnudki, punub kokku juure- ja varrejupid. Valmis pesa sarnaneb õunaga, millesse viib kitsas käik. Nüüd otsib isane kala endale sõbranna, keda ta usinalt pessa püüab nügida. Emane puistab pessa mõned marjaterad ja lipsab ise minema. 10–12 päeva jooksul valvab isaogalik hoolsalt pesa ega lase kedagi selle ligi.

PÄRN 83

KUS ASUB MAAILMA SUURIM RAAMATUKOGU!

Moskvas. V. I. Lenini nimelises NSV Liidu Riiklikus Raamatukogus on üle kahekümne viie miljoni raamatu.

Tartu Riikliku Ülikooli Teaduslikus Raamatukogus on üle nelja miljoni teose.

MILLAL ILMUS ESIMENE EESTIKEELNE AABITS!

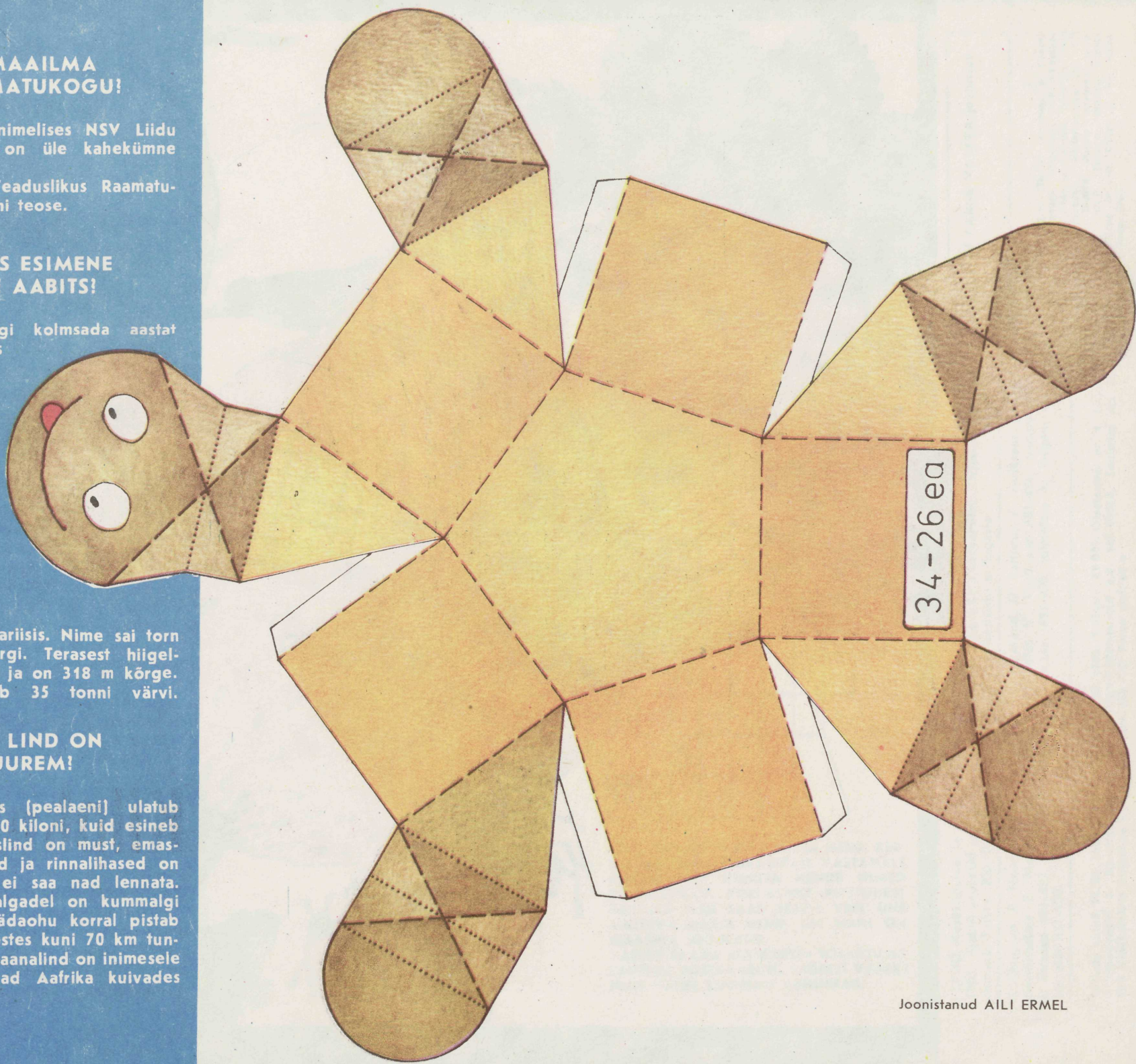
1694. aastal, seega ligi kolmsada aastat tagasi. Aabits trükiti Riias ja praegu asuvad kaks säilinud aabitsat Rootsis Lundi ülikooli raamatukogus.

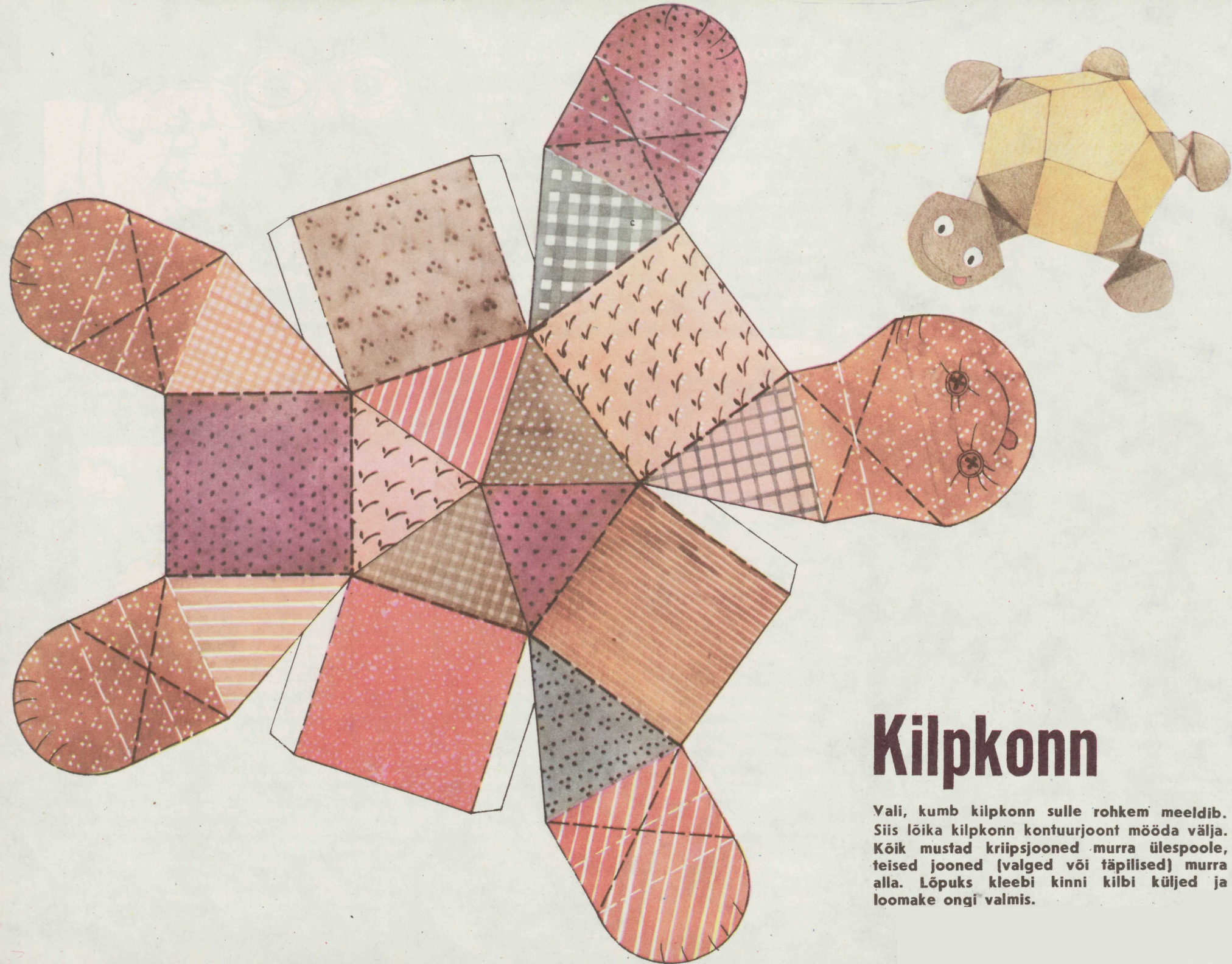
KUS ASUB EIFFELI TORN!

Prantsusmaa pealinnas Pariisis. Nime sai torn arhitekt Eiffeli nime järgi. Terasest hiigleehitis valmis 1889. aastal ja on 318 m kõrge. Torni värvimiseks kulub 35 tonni värvi.

MISSUGUNE LIND ON KÕIGE SUUREM!

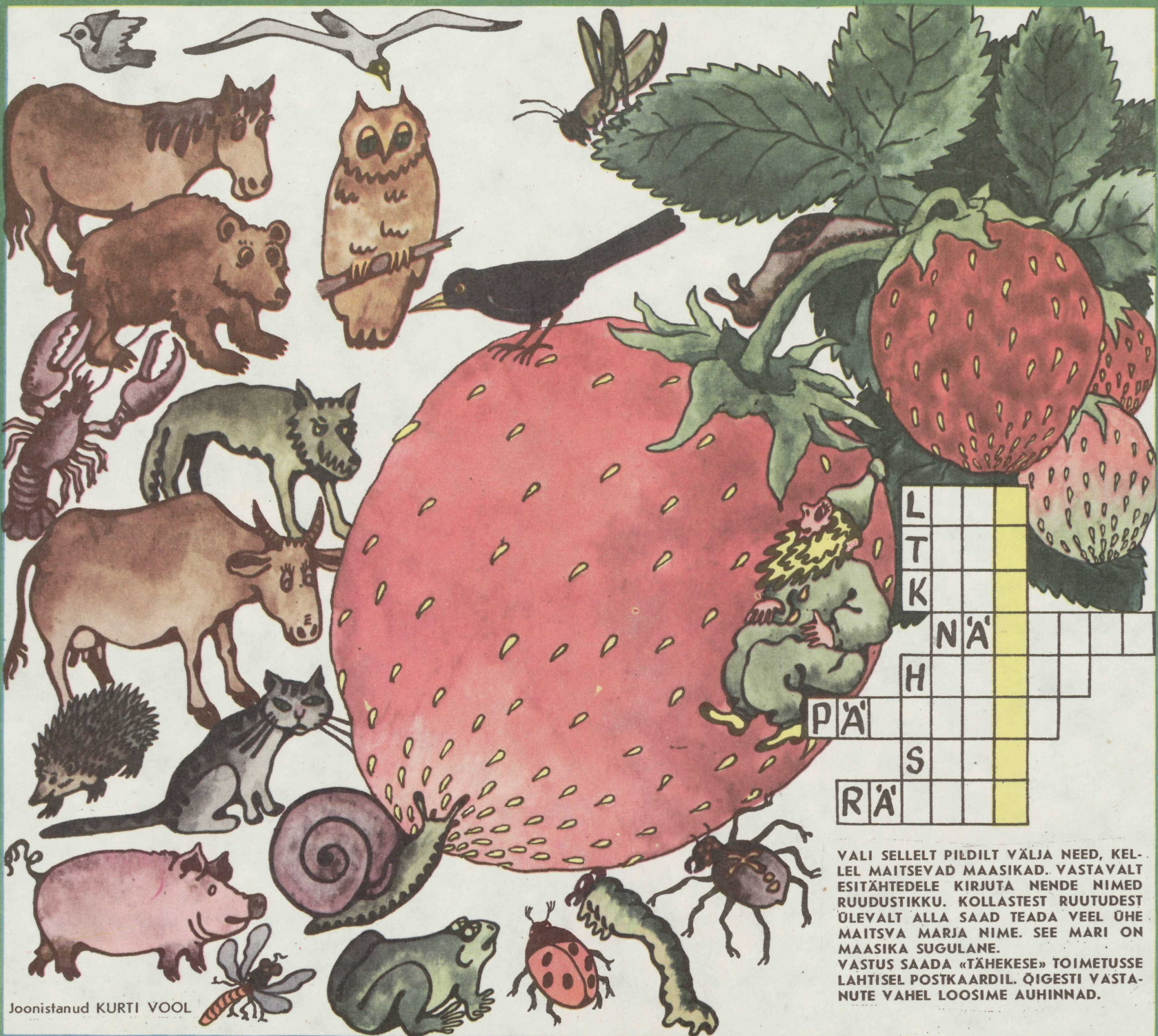
Jaanalind. Tema kõrgus (pealaeni) ulatub 270 sentimeetrini, kaal 50 kiloni, kuid esineb ka raskemaid linde. Isaslind on must, emaslind hallikaspruun. Tiivad ja rinnalihased on neil nõrgad, seepärast ei saa nad lennata. Pikkadel ja tugevatel jalgadel on kummalgi kõigest kaks varvast. Hädaohu korral pistab jaanalind põgenema, joostes kuni 70 km tunnis. Vihane, end kaitsev jaanalind on inimesele ohtlik. Jaanalinnud elavad Aafrika kuivades metsata osades.

Kilpkonn

Vali, kumb kilpkonn sulle rohkem meeldib. Siis löika kilpkonn kontuurjoont mööda välja. Kõik mustad kriipsjooned murra ülespoole, teised jooned (valged või täpilised) murra alla. Lõpuks kleebi kinni kilbi küljed ja loomake ongi valmis.

Joonistanud KURTI VOOL

VALI SELLELT PILDILT VÄLJA NEED, KELLEL MAITSEVAD MAASIKAD. VASTAVALT ESITÄHTEDELE KIRJUTA NENDE NIMED RUUDUSTIKKU. KOLLASTEST RUUTUDEST ÜLEVALT ALLA SAAD TEADA VEEL ÜHE MAITSYA MARJA NIME. SEE MARI ON MAASIKA SUGULANE. VASTUS SAADA «TÄHEKESE» TOIMETUSSE LAHTISEL POSTKAARDIL. ÕIGESTI VASTANUTE VAHEL LOOSIME AUHINNAD.

ELKNÜ Keskkomitee ja ENSV Pioneeriorganisatsioon Nõukogu lastejakiri «Täheke» nr. 7 1983. Ajakiri asutatud jaanuaris 1960. Ilmub kord kuus. EKP Keskkomitee Kirjastus. Toimetuse aadress: Tallinn 200 101, Pärnu mnt. 67-a. Toimetus käsikirju ei tagasta.

Kolleegium: E. Haamer, V. Kotkas, E. Mardi, H. Mänd, H. Rattiste, V. Variksaar. Telefonid: peatoimetaja E. Mardi: 681-495, vastutav sekretär V. Variksaar: 681-496, vanemtoimetaja J. Rannap: 681-497, kunstiline toimetaja J. Tammsaar: 681-400, toimetaja A. Jürgens: 681-538, sekretär: 681-400.

Laduda antud 31. 05. 1983. Trükkida antud 17. 06. 1983. Trükiarv 69 800. Ofsetpaber nr. 1, 60×90 8. Trükipoognaid 2. Arvestuspoognaid 2,91. Tingvarvformiseid 8,0. MB-06664. Tellimise nr. 2063. EKP Keskkomitee Kirjastuse trükkoda, Tallinn 200 090, Pärnu mnt. 67-a.

Esikaanel AARNE VASARA joonistus «Suvi».

Детский журнал ЦК ЛКСМ Эстонии и Советского Пioneерского оргaнизaции Эстонской ССР «Тäheke» (Эвэсэлка). На эстонском языке. Выходит один раз в месяц. Типография Издательства ЦК КП Эстонии. Tallinn. 200090. Pärnu maantee. 67-a. Aadress plaaknile ЭССР. Tallinn. 200101. Pärnu maantee. 67-a. Цена 20 коп. Объем 2 печ. листа. Тираж 69 800. Заказ 2063.

MALLE LEISI pildi «Maakodu» juurde kirjutas luuletuse LEELO TUNGAL

Rikas maa

Küll on rikas maa see sinne —
ei tea enam, kuhu astud!
Vanaema Vilhelmine,
võta linnalapsed vastu!

Kahte valget kurgualust
rammus suvepäike paitab.
Mett ja piima voolab talust —
küll see lapsed priskeks aitab!

Maasikaid on maja taga,
piibelehti ümberringi —
linnakoer neid korjaks, aga
juba lõhnast pea käib ringi . . .